

STATENS VA-NÄMND

BESLUT

2014-12-10
Stockholm

BVa 109

Va 581-587/12

SÖKANDE

1. U och I J

(Va 581/12)

2. M B och J L

(Va 582/12)

3. U L

(Va 583/12)

4. B B A

(Va 584/12)

5. C J och P S

(Va 585/12)

6. K L och E L

(Va 586/12)

7. M S

(Va 587/12)

Ombud för 1 - 7: Advokaten U J

MOTPART

Stockholm Vatten VA AB

Ombud: Chefsjuristen S B
Samma adress

SAKEN

Särtaxa

VA-NÄMNDENS AVGÖRANDE

1. Va-nämnden fastställer att den av Stockholms stad antagna särtaxan inte får tillämpas vid uttag av anläggningsavgifter för sökandenas fastigheter på Lambarö.
 2. Sökandenas talan om ersättning för kostnader vid Va-nämnden ogillas.
-

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

U och I Johnsson äger fastigheten Vassruggen 4, M B och J L äger fastigheten Andnaten 20, U L äger fastigheten Abborrgräset 8, B B A äger fastigheten Abborrgräset 21, C J och P S äger fastigheten Algen 1, K L och E L äger fastigheten Sjögräset 3 och M S äger fastigheten Blåstången 1. Samtliga fastigheter ligger på ön Lambarö, vilken är belägen i Mälaren utanför Hässelby och ca 200 m från fastlandet. Ön är omkring 1 km lång och 250 m bred. På ön finns 57 fastigheter, se karta, beslutsbilaga 1.

Den 21 januari 2008 beslutade kommunfullmäktige i Stockholms kommun att ta in Lambarö i det kommunala verksamhetsområdet för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen. Kommunfullmäktige beslutade samtidigt att den särtaxa som bestämts av huvudmannen Stockholm Vatten VA AB, nedan kallat SVAB, ska tillämpas för fastigheterna på Lambarö med upprättade förbindelse-punkter. Beslutet om särtaxa omfattar samtliga fastigheter på Lambarö. Särskilda förbindelsepunkter för vatten- och avlopp har numera upprättats för varje fastighet. Avloppet har byggts ut som ett lätt tryckavlopp, s.k. LTA-system. Arbetet med va-anläggningen med anslutning till fastlandet blev klart sommaren 2011 och slutbesiktning gjordes den 18 november samma år.

U och I J m.fl., fortsättningsvis ”sökandena”, har yrkat i första hand att Va-nämnden ska fastställa att den av Stockholm stad beslutade särtaxan inte ska tillämpas och att anläggningsavgift ska debiteras i enlighet med den ordinarie va-taxan. Sökandena har yrkat i andra hand att Va-nämnden ska fastställa att avgifterna enligt särtaxan ska sättas ned till skäligt belopp. Vidare har sökandena yrkat ersättning för sina kostnader vid Va-nämnden med 40 000 kr inklusive mervärdesskatt.

SVAB har bestritt sökandenas yrkanden.

Va-nämnden har hållit en förberedande förhandling i målen. Vidare har en teknisk ledamot av nämnden utfört en besiktning. Sedan parterna beretts tillfälle att slutföra sin talan har Va-nämnden företagit målen till avgörande utan förhandling.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Sökandena har anfört följande.

Va-avgiften ska enligt 31 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, fördelas på de avgiftsskyldiga i enlighet med vad som är skäligt och rättvist. En särtaxa förutsätter att särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet. Om särtaxa godtas, ska avgifterna bestämmas med hänsyn till kostnadsskillnaderna. De omständigheter som SVAB angett kan inte anses tillräckliga för att särtaxa ska kunna tillämpas. Det har inte tillkommit några extra fördyrande kostnader på grund av särförhållanden eller särskilda omständigheter. Även om det skulle anses att särförhållanden finns, ifrågasätts om de är tillräckligt omfattande för att kunna motivera någon särtaxa för Lambarö.

Fördyrande särförhållanden

SVAB har angett ett antal faktorer som bolaget anser är fördyrande för Lamba- rö. De faktorer som anges är dock inte specificerade i det avseendet att kostna- den för respektive omständighet på Lambarö framgår i jämförelse med liknande projekt. Den redogörelse som SVAB har lämnat ger inte erforderligt underlag för att bedöma huruvida dessa omständigheter kan medföra kostnader samt hu- ruvida dessa kostnader i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet. Det finns inte underlag som utvisar huruvida an slutning till anläggningen för viss eller vissa fastigheter är avsevärt högre och om avgif- ten har anpassats med hänsyn till skillnaden i kostnaden för anslutning till va- anläggningen. Sökandena bestrider, som anförts, att det finns sådana särskilda förhållanden för fastigheterna på Lambarö som innebär grund för särtaxa. Var-

ken bebyggelsens lokalisering, terrängförhållandena eller andra omständigheter ger anledning att avvika från normaltaxan.

Sjöledning

Förvisso har utförts en överföringsledning från fastlandet, men den är vad gäller förläggningen i vatten inte alls särskilt lång. Ledningen har inte heller varit tekniskt komplicerad eller särskilt kostsam att utföra. Eventuell merkostnad för sjöledningen bör vara marginell jämfört med att förlägga en ledning samma sträcka på land. Kostnaderna för sjöledningen bör alltså inte ligga till grund för en särtaxa.

Terrängförhållanden

Några särskilda omständigheter vad gäller terrängförhållandena på ön finns inte. Det framgår också av protokollet från den tekniska ledamotens besiktning. Sprängningsarbetena får betraktas som måttliga. Med tanke på att förläggningsdjupet för ledningarna är begränsat till 80 - 90 cm blir mängden sprängsten hälften så stor jämfört med en installation av konventionell typ med självfall och ett ledningsdjup på 170 - 180 cm. Av de cirka tio träd som i protokollet från besiktningen angetts som skyddsvärda har högst tre träd i praktiken föranlett särskilda åtgärder från entreprenörens sida. Tre av träden har försetts med en skyddande beklädnad av brädor. Vid besiktningen konstaterades att terrängen som syns på bilderna som fogats till protokollet förorsakat omfattande sprängningsarbete. I jämförelse med en installation med frostfritt djup borde omfattningen av sprängningsarbetet, som berörts, dock kunna konstateras vara ringa. I protokollet kommenteras även felaktigt en bild utvisande Fortums elkabel som ett exempel på att tillräckligt förläggningsdjup för den allmänna va-anläggningen inte alltid kan åstadkommas.

Arbeten på ön

Eftersom det har varit fråga om entreprenadarbeten på en ö har de krävt att nödvändig utrustning fraktats dit med båt. Men väl på plats har arbetet kunnat utföras utan störning. Att arbetet skulle ha varit svårt på grund av vägarnas beskaffenhet tillbakavisas; tvärtom har entreprenören haft full tillgång till arbets-

området under hela tiden och haft gott om plats för arbetsmaskiner, allt utan inkräktande, störande trafik och annat som vanligen utgör bekymmer vid ledningsförläggning i vägar och gator. Lambarö är fritt från bilar. De schaktmassor som har uppstått har kunnat deponeras på ön och några kostnader för att transportera bort dessa har inte drabbat SVAB.

Förtätning

SVAB har gjort gällande att en förtätning på Lambarö bedöms "som närmast obefintlig". Enligt uppgift från stadsbyggnadskontoret som sökandena fått lägga den nuvarande stadsplanen från 1926 inga hinder för ytterligare avstyckningar. Med hänsyn till att det i flera fall är fråga om väldigt stora tomter på Lambarö kan utan vidare ytterligare 27 avstyckningar göras med bibehållande av en tomtstorlek om minst 1 000 m². Det skulle till och med vara möjligt med 44 nya fastigheter inom ramen för den existerande detaljplanen. Det mer realistiska antalet avstyckningar är naturligtvis färre. En försiktig beräkning av ett inom den närmaste framtiden troligt antal nya styckningslotter hamnar på 10 stycken. Det innebär ytterligare potentiella anläggningsavgifter som också borde påverka bedömningen av om det föreligger en beaktansvärd kostnadsskillnad eller inte för områdets anslutning till va-nätet. Det ska tilläggas att det flera gånger av Stockholms stad planerats för en bro till Lambarö från fastlandet. Det vore inte orimligt att anta att det efter en utveckling med allt fler permanentboende på ön på nytt kommer att aktualiseras en broförbindelse. Det skulle i sin tur kunna medföra ännu flera boende och därmed nya avstyckningar från befintliga fastigheter. På Lambarö finns enligt uppgifter från stadens utrednings- och statistikkontor 20 fastboende familjer. Det är även väl känt att det både på Storholmen och på Tranholmen finns ett mycket stort antal fastboende, en inflyttning som eskalerat sedan vatten- och avloppsfrågan lösts för dessa öar. Samma utveckling skulle kunna vara trolig på Lambarö.

Beaktansvärd kostnadsskillnad

SVAB har uppgett att beräkningsgrunden för särtaxa var den av bolaget projekterade, beräknade kostnaden om 9 960 kkr. Bolaget har dock beräknat snittkostnaden för varje fastighets anslutning till 207 000 kr och då räknat på en to-

talkostnad om 11 590 kkr, som har fördelats på 56 fastigheter. Enligt sökandenas uppfattning bör vid bedömningen av om det finns kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i området i första hand beaktas den av SVAB beräknade kostnaden och minst det antal fastigheter som faktiskt erhållit förbindelsepunkt, nämligen 57.

Oavsett om utgångspunkten vid bedömningen ska vara den av bolaget beräknade projekteringskostnad om 9 960 kkr eller den av bolaget uppgivna verkliga kostnaden om 11 589 kkr, bör hänsyn inte tas till den LTA-pumpenhet, som i detta fall erfordras för varje fastighets anslutning till va-huvudmannens anläggning. Rimligen bör den kostnaden inte vara till den enskildes nackdel vid bedömningen eftersom pumparna dels utgör en nödvändig förutsättning för funktionen av huvudmannens anläggning och dels ingår i dennes ansvar. Med hänsyn till likställigheten i förhållande till de fastigheter som har självfallslösning inom verksamhetsområdet bör den kostnaden i stället belasta va-kollektivet. Det gäller alldeles oavsett om det bestäms någon särtaxa eller inte. Såvitt framgår av SVAB:s sammanställning över de verkliga kostnaderna för utbyggnaden, beslutsbilaga 2, uppgår pumpkostnaderna till totalt 1 900 kkr. Om man inte tar med det beloppet vid beräkningen, får man vid bedömningen i målen utgå från beloppen (9 960 – 1 900=) 8 060 kkr eller (11 589 – 1 900=) 9 689 kkr. Med ledning av de olika sakuppgifterna ovan kan snittkostnaden per ansluten fastighet på Lambarö sålunda beräknas på följande olika sätt:

$$-9\,689 / 57 \text{ fastigheter} = \mathbf{169}$$

$$-9\,689 / 67 \text{ fastigheter} = \mathbf{144}$$

$$-9\,689 / 84 \text{ fastigheter} = \mathbf{115}$$

$$-9\,689 / 101 \text{ fastigheter} = \mathbf{95} \text{ eller}$$

$$-8\,060 / 57 \text{ fastigheter} = \mathbf{141}$$

$$-8\,060 / 67 \text{ fastigheter} = \mathbf{120}$$

$$-8\,060 / 84 \text{ fastigheter} = \mathbf{95}$$

$$-8\,060 / 101 \text{ fastigheter} = \mathbf{79}$$

SVAB har redovisat att sjöledningarna kostat totalt 430 000 kr, vilket leder till en kostnad per meter ledning om 296 kr ($430\,000 \text{ kr} / 1\,450 \text{ meter}$). Bolaget har vidare uppgett att det inte går att svara på om det uppstått någon fördyring till följd av sjöledningarna eftersom kostnaderna för markförlagda ledningar varierar. Även om en anläggningskostnad per meter va-ledning om 296 kr i och för sig kan uppfattas som en mycket låg kostnad, bör också denna osäkerhet i utredningen inte rimligen drabba sökandena. Bolaget har därför inte förmått visa att de särskilda överföringsledningarna i sjön utgör en sådan omständighet som kan grunda ett beslut om särtaxa enligt lagen.

SVAB har inte presterat någon utredning om snittkostnaden för anslutningar inom verksamhetsområdet. I stället hävdar SVAB att det i första hand är anläggningsavgiften enligt normaltaxan som ska tjäna som utgångspunkt för bedömningen om kostnaderna för att ansluta fastigheterna på Lambarö avvikit i beaktansvärd omfattning. Det duger inte. Det är bolaget som har bevisbördan för att det föreligger grund för särtaxa. Snittkostnaden för anslutning i verksamhetsområdet är en grundläggande parameter vid bedömningen i målen. Det är oklart om den av SVAB angivna normaltaxan verkligen speglar den genomsnittliga kostnaden inom verksamhetsområdet.

Det ska också framhållas att SVAB i avtal med underentreprenörer har vitesklausuler som gäller vid förseningar i arbetet. Trots goda arbetsförhållanden blev entreprenaden försenad till följd av förhållanden hos entreprenören. Förutsättningarna för att tillämpa vitesklausulerna var alltså uppfyllda men SVAB har underlåtit att tillämpa klausulerna. Genom att avstå från vite har SVAB avstått från att sänka kostnaden för projektet. Enligt uppgift rör det sig om viten på över två miljoner kronor. En tillämpning av vitesklausulerna skulle alltså ha inneburit en avsevärd kostnadsminskning i projektet.

Jämförelseområden

Även om det är sökandenas uppfattning att det inte uppkommit någon kostnadskillnad till följd av särförhållanden, är det ändå av intresse att jämföra med andra utbyggnader som har gjorts eller är på väg att göras inom det verksam-

hetsområde där bolaget verkar. Sökandena har låtit utföra en utredning om detta, se beslutsbilaga 3. Utredningen omfattar områdena Östra Glömsta, Sjöängen 2, Vårberget Västra och Vidja 1. Kostnaderna i dessa projekt är i samtliga fall högre och i något fall skyhögt högre per ansluten fastighet än vad som gäller för fastigheterna på Lambarö. Trots detta har det inte i något av de nu nämnda fallen beslutats om någon särtaxa, utan fastighetsägarna får erlägga anläggningsavgift enligt normaltaxan. Vad gäller anläggningskostnaderna inom området Östra Glömsta räknar SVAB tydligen med att i bästa fall ytterligare 80 fastigheter kommer att anslutas i området. Uppenbarligen utgår bolaget då från vad den gällande detaljplanen kan medge. Den gällande detaljplanen för Lambarö medger ytterligare 44 fastigheter som kan anslutas. Det skulle då röra sig om totalt 101 fastigheter på Lambarö. Oavsett om man räknar med utgångspunkt i de projekterade kostnaderna eller de verkliga kostnaderna för Lambarö, hamnar kostnaderna då mycket långt under den snittkostnad om 150 000 kr, som tydligen gäller i området Östra Glömsta. Trots detta är det för Lambarö och inte Östra Glömsta som SVAB menar att en särtaxa ska tillämpas.

Kostnader vid Va-nämnden

Det är första gången en särtaxefråga prövas för ett helt bostadsområde vad gäller verksamhetsområdet inom Stockholms stad. Det föreligger därför särskilda skäl att medge ersättning vid bifall till talan i målen. Med all sannolikhet kommer avgörandet få betydelse inte bara för SVAB:s framtida tillämpning av regelverket utan även få betydelse för andra va-huvudmän.

SVAB har anfört följande.

Grunden för SVAB:s bestridande är att vattentjänsterna för fastigheterna på Lambarö på grund av särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet. SVAB är då enligt 31 § 2 stycket lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster skyldigt att ta ut särkostnaden av de fastighetsägare som har fastigheter med en fördyrande anslutning. De fördyrande kostnaderna ska alltså enligt lagen belasta dessa fastighetsägare och inte fördelas över hela va-kollektivet. Stöd för särtaxeuttaget

finns i SVAB:s va-taxa, se under Inledande bestämmelser, punkten 1. Avgifter, och punkten 5, Avgiftsfördelning, tilläggsavgift m.m.

Enligt 31 § vattentjänstlagen ska två rekvisit vara uppfyllda för särtaxa. För det första ska särskilda (fördyrande) förhållanden föreligga. Det andra rekvisitet är att kostnadsskillnaden ska vara beaktansvärd.

Fördyrande särförhållanden

Överföringsledning

Särskilda överföringsledningar för vatten- och avlopp har byggts mellan fast-landet och ön. Ledningarnas längd är tillsammans ca 1 450 m. Sjöledningarna från fastlandet till Lambarö har kostat sammanlagt 430 000 kr, varav 108 000 kr avseende bottenundersökningar, 110 000 jordschakt strandbrinkar, 32 000 kr fyllning strandbrinkar, 100 000 kr sjöledning vatten PE 90 mm 200 m samt 80 000 kr avseende sjöledning tryckavlopp PE 60 mm 200 m. Huruvida sjöledningarna har medfört en eventuell fördyring är svårt att svara på generellt eftersom kostnaderna för markförlagda ledningar varierar på grund av markförhållandena, om mer omfattande sprängning behövs osv. Det finns inte någon elledning/värme för själva överföringsledningarna. Däremot är hela det markförlagda ledningsnätet eluppvärmt genom SVAB:s försorg eftersom ledningarna inte kunnat läggas på frostfritt djupt på grund av terrängförhållandena. Någon särtaxa för de förhöjda driftskostnaderna yrkas dock inte.

Arbeten på ön

Arbetena har försvårats på grund av ovanligt hög andel berg och smala vägar. Terrängen är mycket kuperad med berg i dagen eller mycket tunna jordlager. Det har behövts ganska mycket sprängning. Vid anslutning mellan land och vatten har det krävts sprängning. Totalt sett har det krävts mycket sprängning med hänsyn till ledningsdragningen, vilken skett 80 - 90 cm under marknivå. Det har även varit extra kostnader för lyft av Fortums ledningar i vattnet. Alla maskiner och allt material samt arbetskraft måste fraktas med båt till ön. Det har vidare varit svårt att ta sig fram med arbetsfordon.

Förtätning

Möjligheten till förtätning eller till att i framtiden ansluta andra områden till ledningsnätet på ön ska ses som närmast obefintlig i framtiden med hänsyn till att det är fråga om en ö och till att möjligheten till styckning av fastigheterna inte är speciellt stor. Avstyckningar kan inte ske obegränsat. Sökandena har anfört att ytterligare 27 eller 44 fastigheter kan bildas på Lambarö och anslutas till SVAB:s ledningssystem. Sökandena jämför också med SVAB:s prognos om 80 ytterligare fastigheter i Östra Glömsta. Det finns troligtvis stora skillnader mellan att flytta och bo på en ö utan reguljära båtförbindelser och att flytta och bo i Östra Glömsta på fastlandet. SVAB anser att 27 resp. 44 fastigheter knappast kommer att nybildas och anslutas till det allmänna ledningsnätet på Lambarö, även om det är teoretiskt möjligt att avstycka och bilda nya fastigheter. Enligt SVAB:s uppgifter finns det idag endast ett 10-tal fastboende på ön. SVAB har ingen uppfattning om hur många som idag faktiskt är åretruntboende på Lambarö. Det är svårt att jämföra Lambarö med t.ex. Storholmen som enligt uppgift är bebodd på ca 230 fastigheter och där nästan 100 är fastboende. Till Storholmen finns båtservice, kommunal skolbåt/skoltaxi till Lidingö kommun. Likaså är det svårt att jämföra med Tranholmen, där det finns en bro för färd vintertid. Det är svårt att se samma utveckling på Lambarö.

Beaktansvärd kostnadsskillnad

För att visa att det föreligger beaktansvärd kostnadsskillnad har SVAB utgått från den gällande va-taxan som "normaltaxa". Som jämförelse har SVAB använt området Mellansjö, ett omvandlingsområde i Huddinge kommun, med liknande terrängförhållanden och som kan betraktas som ett område med fastigheter där "normaltaxa" använts. Mellansjö är ett sommarstugeområde som i stor utsträckning förvandlats till ett område med åretruntboende och där även LTA-system använts. De uttagna anläggningsavgifterna för Lambarö bygger på den beräknade kostnaden för va-projektet. Den kostnaden uppgår till 9 960 kkr. Den verkliga kostnaden uppgår till 11 590 kkr, som framgår av sammanställningen, se slutsbilaga 2.

Redan den beräknade kostnaden om 9 960 kkr är dock särtaxegrundande i och för sig. Intäkterna av de uttagna anläggningsavgifterna uppgår till 4 951 kkr. Skillnaden mellan den beräknade kostnaden (9 960 kkr) och intäkterna (4 951 kkr) är 5 009 kkr och den utgör det totala särtaxeuttaget för Lambarön. Särkostnaden har fördelats lika mellan fastigheterna på ön. Om den verkliga kostnaden hade använts, hade särkostnaden blivit ännu högre. Täckningsgraden för anläggningsavgifterna för Lambarö är 50 % om "normaltaxan" använts utan särtaxepåslag ($4\,951 / 9\,960$). Om den verkliga investeringskostnaden (11 589 185 kr) använts som underlag, hade kostnadstäckningen varit endast 43 % ($4\,951 / 11\,590$). Om särtaxan i stället hade baserats på investeringskostnaden, erhålls en täckningsgrad av 86 % av kostnaderna. Nu användes emellertid den beräknade investeringskostnaden 9 960 kkr som underlag för särtaxeuttaget, vilket innebär en lägre anläggningsavgift än om uttaget baserats på den verkliga kostnaden. I Mellansjöfallet uppgår täckningsgraden som en jämförelse till 77 %. Med hänvisning till täckningsgraden för anläggningsavgifterna föreligger därför grund för uttag av särtaxa för Lambarö.

Det finns inte några genomsnittsberäkningar för verksamhetsområdet. Några större utbyggnader i området kring Lambarö pågår inte. Vid prövningen kan Va-nämnden i första hand utgå från vad anslutningsavgiften är enligt normaltaxan, dvs. 83 992 kr + moms per fastighet som genomsnittsberäkning för verksamhetsområdet, och i andra hand använda de tidigare redovisade kostnaderna för utbyggnaden av Mellansjö. SVAB:s kostnad per fastighet för Lambarö uppgår till 207 000 kr per fastighet och detta ger bara en kostnadstäckning på 43 %. SVAB åberopar även Va-nämndens beslut 2012-10-29, BVa 65, till stöd för att SVAB:s merkostnader är tillräckliga för att få tillämpa särtaxa. I det fallet var täckningsgraden 47,5 % vid tillämpning av normaltaxan och med särtaxa ca 93 % av kostnaderna. Detta kan då jämföras med 43 % resp. 86 % för Lambarö. I det åberopade beslutet ansåg Va-nämnden att särtaxa kunde godtas.

Sökandena har anfört att valet av och kostnaden för anläggandet av LTA-pumpar inte får vara till den enskildes nackdel. Enligt bolagets uppfattning uppkommer inte någon nackdel. LTA-systemet valdes för att hålla nere kostnaderna.

Om en traditionell avloppslösning hade valts med de terrängförhållanden som finns på ön, hade anläggningskostnaden blivit betydligt dyrare än 11 589 kkr. Djupa schakter hade varit nödvändiga med stor åverkan på marken. Det stämmer att SVAB i detta fall äger och driver pumparna för systemet i enlighet med 19 § vattentjänstlagen.

SVAB:s eventuella tvister och uppgörelser med enskilda entreprenörer om uttag av viten har ingen relevans i detta sammanhang. Vite har emellertid tagits ut i de fall det har varit möjligt. SVAB har, som framgått ovan, för övrigt inte baserat särtaxeuttaget på den verkliga kostnaden.

Jämförelseområden

Av de redovisade jämförelseområdena är Mellansjö det område som i jämförelse med Lambarö uppvisar någorlunda lika terrängförhållanden. På såväl Lambarö som i Mellansjö har LTA-tekniken används för avloppen. Till skillnad mot Lambarö räknar SVAB med att kunna ansluta ett större antal nya fastigheter i respektive område, vilket kan medföra att särtaxa inte används. Den enda anslutningsavgift som är beslutad är avgiften för Östra Glömsta. Det är därför för tidigt att säga om särtaxa kommer att användas för övriga eventuella utbyggnadsområden.

I Östra Glömsta kommer särtaxa inte att användas eftersom den ordinarie anslutningsavgiften ger en acceptabel kostnadstäckning. Den avgift som ska faktureras bygger på att minst 80 ytterligare fastigheter ska anslutas utöver de nu befintliga 54 fastigheterna. Anläggningskostnaden per fastighet kommer inte att överskrida 150 000 kr. Detta ska jämföras med SVAB:s kostnad per fastighet på Lambarö som uppgick till 207 000 kr/fastighet (anläggningskostnad 11 590 000 kr / 56 fastigheter).

Området Sjöängen 2 är under utbyggnad. Anläggningsavgift är ännu inte beslutad. Förbindelsepunkter är inte upprättade. I underlaget kommer att ingå en beräknad ytterligare förtätning på omkring 65 fastigheter. Också i området Vårberget Västra räknar man med en möjlighet till större förtätning/utbyggnad. Av-

gifter är ännu inte fakturerade. Utbyggnaden avseende Vidja 1 är ännu inte påbörjad.

Kostnader vid Va-nämnden

Det finns inte någon grund för att ålägga bolaget att betala sökandenas kostnader vid Va-nämnden, inte ens om målen är av prejudicerande karaktär, jfr Va-nämndens beslut i mål Va 179/08, BVa 4.

VA-NÄMNDENS SKÅL

Sårtaxa

Enligt 24 § lagen (2007:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, ska en fastighetsägare under i paragrafen närmare angivna förutsättningar betala avgifter för den allmänna va-anläggningen. Av 31 § första stycket samma lag framgår att avgifterna ska bestämmas så att kostnaderna fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist, vilket innebär att avgifterna för den allmänna va-anläggningen huvudsakligen ska fördelas utifrån varje enskild fastighets nytta av den allmänna va-anläggningen och utan hänsyn till huvudmannens faktiska kostnader för att förse fastigheten med vattentjänster.

Den huvudregel som stadgas i 31 § första stycket vattentjänstlagen är emellertid inte utan undantag. I paragrafens andra stycke stadgas att om vattentjänsterna för en viss eller vissa fastigheter på grund av särskilda omständigheter medför kostnader som i beaktansvärd omfattning avviker från andra fastigheter i verksamhetsområdet, ska avgifterna bestämmas med hänsyn till skillnaderna. Det innebär att avgifterna under dessa förutsättningar istället ska bestämmas utifrån en mer kostnadsrelaterad fördelningsgrund, enligt s.k. särtaxa. Enligt förarbeten och praxis har kommunen inte bara möjlighet utan skyldighet att i sådana fall besluta om särtaxa.

Det är huvudmannen som har bevisbördan för att det föreligger grund för särtaxa. Huvudmannen ska således visa att kostnaden för att bygga ut den allmänna va-anläggningen i det aktuella området har varit högre än för övriga verksamhetsområdet och att kostnadsskillnaden beror på sådana särskilda omstän-

digheter som är hänförliga till det aktuella området. Slutligen ska kostnadsskillnaden vara beaktansvärd. Det har överlåtits till rättstillämpningen att avgöra vad som ska anses utgöra beaktansvärd kostnadsskillnad, men enligt förarbetena till bestämmelsen bör den i vart fall överstiga 20 %.

SVAB har hänvisat till en rad omständigheter som bolaget ansett vara sådana fördyrande särförhållanden som motiverar en särtaxa. SVAB har således anfört att arbetet varit förlagt på en ö med kuperad terräng, vilket har medfört ökade kostnader i form av bl.a. sprängningsarbete, transporter etc. Som ytterligare fördyrande omständighet har anförts den sjöförlagda överföringsledningen mellan Lambarö och fastlandet. Vidare har anförts den omständigheten att möjligheterna till förtätning av Lambarö är begränsade verkat i fördyrande riktning.

Va-nämnden ifrågasätter i och för sig inte att terrängförhållanden och den omständighet att arbeten är förlagda på en ö typiskt sett är sådana omständigheter som verkar i kostnadshöjande riktning och som kan ligga till grund för en särtaxa. Vad gäller fastighetsunderlaget – en omständighet som för övrigt snarast tar sikte på den slutliga fördelningen av kostnaderna per fastighet sedan det konstaterats att fråga är om ett särtaxefall – har parterna olika uppfattning om den möjliga framtida förtätningen. Vad som framkommit på den punkten innebär enligt Va-nämndens bedömning att det inte är osannolikt med en viss framtida förtätning. Den får dock bedömas som ringa. Den försiktiga uppskattning som sökandena gjort gällande om ca tio fastigheter framstår därför som rimlig.

SVAB har gett in en sammanställning över de faktiska kostnaderna. Av sammanställningen och vad i övrigt anförts i målen framgår emellertid inte närmare hur och i vilken utsträckning kostnaderna hänför sig till de särskilda, kostnadshöjande omständigheter som SVAB gjort gällande. Det går således inte att ur sammanställningen utläsa hur terrängförhållandena m.m. på Lambarö har medfört ökade kostnader. Vad gäller kostnaderna för sjöledningen har de emellertid redovisats separat. Det är dock mot bakgrund av vad SVAB slutligt uppgett om dessa kostnader osäkert i vilken utsträckning sjöledningen faktiskt inneburit ökade kostnader. I vart fall går det inte att, som nämnts, ur sammanställningen

utläsa vilka poster som berör ledningen. En av posterna i sammanställningen avser kostnaden för LTA-pumpenheter som fullt ut ingår i kostnadsunderlaget. Det ska då beaktas att, om en LTA-pump är betingad av den tekniska utformningen av va-anläggningen och således inte av den enskilda fastighetens förhållanden, en fastighetsägare med hänsyn till den grundläggande nyttoprincipen inte får åläggas en större avgiftsskyldighet jämfört med vad som gäller för en fastighet som ansluts med självfall, jfr Va-nämndens avgörande BVa 61/12. Eftersom den förväntade förtätningen på Lambarö inom överskådlig tid torde vara begränsad påverkar fastighetsunderlaget det totala kostnadsunderlaget i mindre utsträckning.

Den redovisade faktiska kostnaden för utbyggnaden av den allmänna va-anläggningen på Lambarö uppgick ostridigt till 11 590 kkr. Den beräknade kostnaden för projektet uppgick till 9 960 kkr, vilket legat till grund för särtaxan, trots den högre faktiska kostnaden. SVAB har vid beräkningen av kostnadstäckningsgraden för projektet hänvisat till en tillämpning av SVAB:s normaltaxa för anläggningsavgift och en jämförelse med utfallet för va-utbyggnaden för Mellansjö i Huddinge som det område som är mest jämförbart med Lambarö. Av särskild betydelse för prövningen är emellertid att det i målet saknas utredning om normaltaxans kostnadstäckningsgrad för verksamhetsområdet. SVAB har också förklarat att bolaget inte genomfört några genomsnittsberäkningar av kostnaderna för utbyggnad av den allmänna va-anläggningen inom verksamhetsområdet.

Vad som anförts innebär att Va-nämnden anser att utredningen om de kostnadshöjande förhållandena för va-utbyggnaden på Lambarö och kostnaderna för projektet är så pass bristfällig att den inte är medger någon säker bedömning. Därtill kommer att SVAB inte redovisat kostnadstäckningsgraden för den ordinarie taxan inom verksamhetsområdet. Det betyder att SVAB inte har visat att bolaget kan frångå den ordinarie va-taxan och tillämpa särtaxan för Lambarö. Va-nämnden bifaller därför sökandens talan på det sättet att särtaxan inte får tillämpas för sökandenas fastigheter på Lambarö.

Kostnader vid Va-nämnden

Enligt 14 § andra stycket lagen (1976:839) om Statens va-nämnd krävs särskilda skäl för att en part ska ha rätt till sådan ersättning. Särskilda skäl har ansetts föreligga exempelvis om en fastighetsägare har haft en tung utredningsbörda eller om det varit fråga om ett s.k. pilotmål.

Vad sökandena anfört utgör inte sådana särskilda skäl som medför rätt till ersättning. Sökandenas yrkande i den delen ska därför lämnas utan bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 4

På Va-nämndens vägnar

Marianne Abdon

Va-nämnden: rådmannen Marianne Abdon, ordförande, samt ledamöterna Jörgen Hanaeus, Yngve Darte, Malin Enockson, Krister Nilsson och Britt Sahleström (enhälligt). Föredragande: Ludvig Lagerkranz.